

La transformació del Museu de Reus: un nou relat per a la ciutat

Marc Ferran Sans

15/09/2026

Abstract

El Museu de Reus culmina la reforma de la seu de la plaça de la Llibertat (2025-2026). La nova proposta resol la degradació de l'immoble històric i planteja un projecte museogràfic didàctic, accessible i digital. El recorregut unifica el relat de la ciutat des de l'Antic Règim fins al segle XX a través de l'art, la història i l'etnografia.

El Museu de Reus ha culminat, durant l'any 2025, la reforma integral de la seva seu central, situada a la plaça de la Llibertat. Aquest equipament cultural patia un procés de degradació progressiva que, al llarg de les dues primeres dècades d'aquest segle XXI, n'havia compromès les funcions essencials, així com la custòdia d'unes col·leccions patrimonials de primer nivell. Davant d'aquest repte ineludible, l'any 2020 es va redactar un avantprojecte que va permetre traçar un calendari rigorós a partir del qual es pogués abordar un pla estratègic i de finançament per a la modernització total de les instal·lacions.

El resultat final havia de ser un espai molt més accessible, funcional i obert a tota la ciutadania, dotat d'una museografia renovada que convidés el visitant a redescobrir l'ànima genuïna de la ciutat. Seguint les directrius del seu Pla Museològic, el museu s'ha projectat per oferir un relat unitari i coherent sobre l'evolució de Reus com a potent motor econòmic, bressol de grans artistes i capital cultural de referència. Però abans d'explicar i descriure amb detall aquesta transformació contemporània, cal fer una mirada retrospectiva per conèixer d'on venim i comprendre millor la nostra identitat.

1. Una mica d'història

Tot i que la necessitat de fundar un museu públic a Reus es va reclamar amb insistència al llarg de la segona meitat del segle XIX i el primer terç del segle XX, no va ser fins al 1933 que es va endegar de manera definitiva el primer museu municipal. Es va inaugurar el 14 d'abril del 1934. Aquesta institució museística es va orientar cap a un relat de caràcter generalista, bàsicament d'història local. La tasca ingent duta a terme pel conservador del nou museu, Pere Rius i Gatell, es va adreçar a la recerca i captació de materials diversos d'interès local i comarcal que es trobaven dispersos, i va prendre com a base aquells que ja formaven part del patrimoni de la vila.

Aquest embrió fundacional ja comptava amb una quantitat prou significativa de peces relacionades o vinculades amb la història de la ciutat i als seus personatges més destacats: artistes, militars, polítics, religiosos, etcètera. Les perspectives de futur ja passaven, aleshores, per ampliar gradualment les col·leccions comissionant noves aportacions que milloressin els fons dedicats —per exemple— a la figura del general Joan Prim, al pintor Marià

Fortuny o a l'arquitecte Antoni Gaudí, sense deixar de recuperar per a la ciutat peces més o menys representatives o emblemàtiques de la història reusenca.

De tota manera, en acabar l'any 1935, el Museu Municipal Prim-Rull ja es trobava pràcticament saturat a causa del volum d'adquisicions. La situació es va modificar radicalment com a conseqüència de la Guerra Civil. Entre mitjan 1936 i 1938, al nou Museu de Reus —seu de la delegació local i comarcal del Servei de Patrimoni Artístic de la Generalitat— hi va anar a parar un nombre molt considerable —en quantitat i qualitat— de pintures, escultures, retaules i altres objectes artístics, arqueològics i històrics procedents de temples afectats i d'entitats i col·leccions particulars de Reus i de les comarques del seu entorn. L'escassa capacitat de cal Rull es va veure superada molt ràpidament i fou necessari cercar l'estatge molt més ampli de cal Gai, a l'actual avinguda de Prat de la Riba, amb la intenció d'establir-hi un gran museu comarcal.

No obstant això, la derrota republicana va significar, entre altres coses, la devolució de la major part de les peces ingressades al museu, per dipòsit o per expropiació, durant la guerra. Moltes d'aquestes peces —abans del seu retorn als antics propietaris o posseïdors— es van exposar al final de 1939 de manera conjunta a l'antiga Escola del Treball. El museu es va haver de reobrir, a mitjan 1940, amb els materials que romanien dels fons anteriors al juliol de 1936 que havien sobreviscut als bombardejos feixistes (1938), a més dels objectes no reclamats al llarg de 1939 i 1940 i d'una sèrie de peces traslladades des del Centre de Lectura, procedents —sobretot— de l'antiga Agrupació Excursionista de Reus.

Com era previsible, amb el pas dels anys cal Rull va tornar a quedar petit i es va fer evident la necessitat d'ampliar les instal·lacions o de traslladar les col·leccions a un nou local. L'oportunitat va venir, a partir de 1955, com a fruit del projecte de construcció d'un gran edifici a l'actual plaça de la Llibertat a càrrec de la Caixa de Pensions, un projecte que es va fer realitat uns quants anys després amb la inauguració, el 15 de setembre de 1961, de les noves instal·lacions als baixos de l'immoble. El nou museu (només la institució, no l'edifici) va ser declarat pocs mesos després, el març de 1962, "monument històrico-artístic".

Tenint en compte el nou espai, Salvador Vilaseca va organitzar un museu d'acord amb uns criteris museogràfics molt senzills: explicar de manera cronològica i acumulativa la història i les característiques socials, econòmiques i industrials més singulars de la ciutat, inclosa la producció ceràmica, i complementar-ho amb l'exposició de les millors peces disponibles del fons d'art medieval i modern i dels pintors i escultors més destacats entre els nascuts a Reus.

L'interès de Vilaseca pels instruments agrícoles i els dels oficis preindustrials —tot seguint la tasca de recerca iniciada per Ramon Violant i Simorra— i un seguit de donacions ben gestionades es van concretar en l'acumulació d'un fons etnogràfic molt important, que també va gaudir d'un espai considerable d'exposició. No cal dir que la seva col·lecció prehistòrica, que havia seguit incrementant, va continuar encara aliena al museu. Era, doncs, un equipament gairebé tancat, amb una exposició permanent que podia durar molts anys i que, de fet, durant un quart de segle va quedar pràcticament igual que el dia de la inauguració.

La mort de Salvador Vilaseca, l'abril de 1975, inicià una etapa que podem considerar en certa manera paral·lela a la situació política del país. Una primera fase, al principi pràcticament continuista, es va desenvolupar sota la direcció de la doctora Lluïsa Vilaseca, filla i eficaç col·laboradora del primer director de la institució. No va ser fins a la dècada dels vuitanta que el museu va començar a renovar-se. El tret de sortida fou, precisament, la cessió de la col·lecció d'arqueologia del doctor Vilaseca, amb la qual es va constituir el Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca, inaugurat el 1984.

El 1987 s'iniciaren els primers canvis a l'espai de la Llibertat. Van consistir, bàsicament, a desmantellar l'antic muntatge i emmagatzemar a les sales de reserva la major part de les peces. L'estat de les instal·lacions aconsellava prendre una mesura tan dràstica. Des de finals dels anys vuitanta, són diversos els projectes museològics amb els quals s'ha intentat donar una solució definitiva a les necessitats de l'espai. Malgrat algunes intervencions parcials a les sales d'exposicions que havien permès mostrar la part més important de la col·lecció d'art, fins ara no havia estat possible reformar en profunditat el museu i, al mateix temps, actualitzar-ne el relat de forma integral.

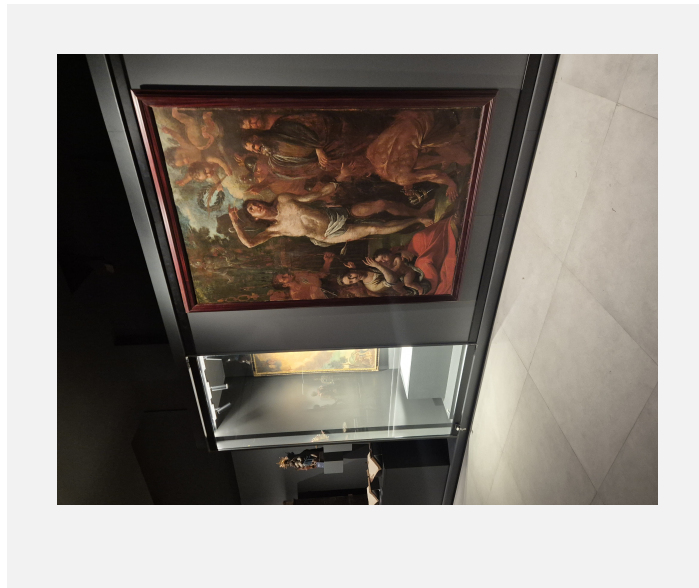
2. D'on partim

Actualment, el Museu de Reus és un conjunt museístic que aplega el Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca (situat al raval de Santa Anna), el Museu de la Llibertat, el Centre de la Imatge Mas Iglesias —destinat a la conservació del patrimoni fotogràfic i d'imatges en moviment— i dos equipaments d'interès històric: la Bòbila del Sugranyes i el refugi antiaeri de la Patacada.

El Museu de Reus custodia un importantíssim fons patrimonial, que té com a referent geogràfic la ciutat i la seva comarca natural. Aquest llegat es divideix, bàsicament, en tres àmbits temàtics: arqueologia, etnologia i història, i art. Les seves col·leccions, d'una gran riquesa, permeten explicar la vida econòmica i social reusenca del passat, especialment pel que fa als segles XVIII i XIX. Així mateix, en l'àmbit artístic, la qualitat dels fons és molt notable; la major part de les peces fan referència a Reus o han estat realitzades per artistes vinculats a la ciutat, i abasten des del segle XIV fins a l'actualitat.

Els continguts expositius de l'edifici de la plaça de la Llibertat han anat canviant al llarg dels anys. Fins ara, s'hi presentaven relats sobre la història local i la producció artística del territori, per bé que una part es dedicava també

al patrimoni festiu. S'hi mostraven, per tant, les col·leccions d'art, d'etnografia i d'història.

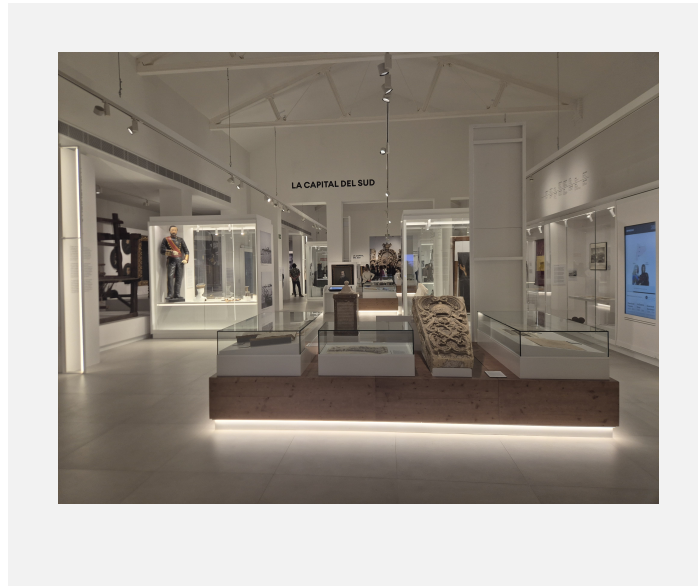

Just abans de la remodelació actual, l'equipament acollia diverses exposicions estables, com *Ara toca festa*, sobre el patrimoni festiu reusenc, i *L'elixir daurat*, sobre la producció d'oli. També s'hi podien visitar les mostres *Reus i els seus artistes (1850-1939)*, *La col·lecció de taules gòtiques del llegat Antoni Pedrol Rius* i *El retaule de la Prioral*, a més de l'exposició temporal de llarga durada *Coses de Reus*, un viatge de la vila a la ciutat.

3. El projecte

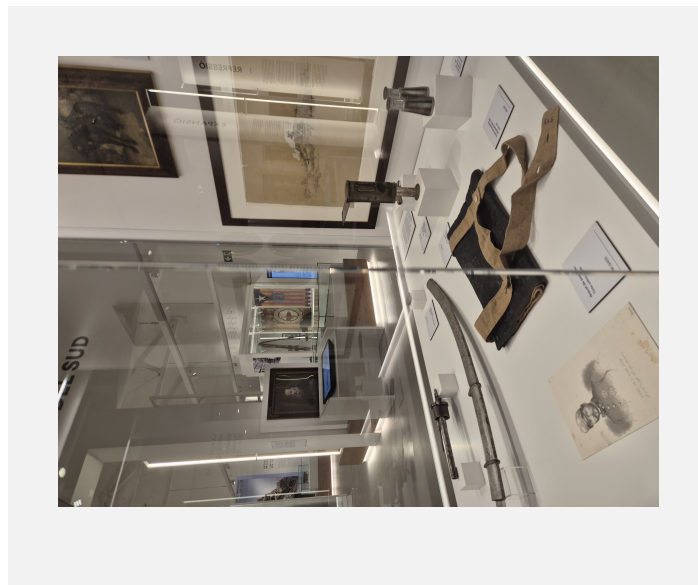
El nou projecte museogràfic, redactat per l'empresa Stoa, més enllà de les obres de reforma integral que requeria l'equipament, ha plantejat l'actualització de tots els espais expositius de la seu de la plaça de la Llibertat del Museu de Reus per dotar-los d'un discurs unitari. En el context de la reforma integral de l'immoble, aquesta s'ha planificat amb l'objectiu d'oferir un equipament museístic més atractiu per als visitants i més integrat en la ciutat, amb un accés i un entorn més amables i accessibles, i incrementant els serveis actuals. La nova museografia té com a finalitat explicar de manera pràctica i didàctica la història i l'evolució de l'expressió artística a la ciutat de Reus i al seu territori durant els segles XVIII, XIX i XX, a partir dels materials que formen part de les col·leccions conservades a la institució. Aquesta intervenció es cofinança amb una subvenció nominativa a l'Ajuntament de Reus del Ministeri de Cultura i Esport, a través de la Direcció General de Patrimoni Cultural i Belles Arts i la Subdirecció General de Museus Estatals.

La reforma proposada dota de coherència el discurs museogràfic de l'equipament i, sobretot, posa en valor les col·leccions basant-se en un nou relat. Es presenta als usuaris una proposta expositiva didàctica i formativa que explica fonamentalment com els habitants de Reus i del seu territori d'influència van viure la transició cap a l'edat contemporània i la seva evolució en els segles XVIII, XIX i el primer terç del segle XX; és a dir, el pas de l'Antic Règim a una societat industrial. S'ha plantejat una exposició basada en els objectes i les obres d'art del fons del museu, per bé que s'aplica un muntatge que incorpora els llenguatges comunicatius actuals i tecnologies audiovisuals, de manera que es pot explicar el passat històric a un públic actual.

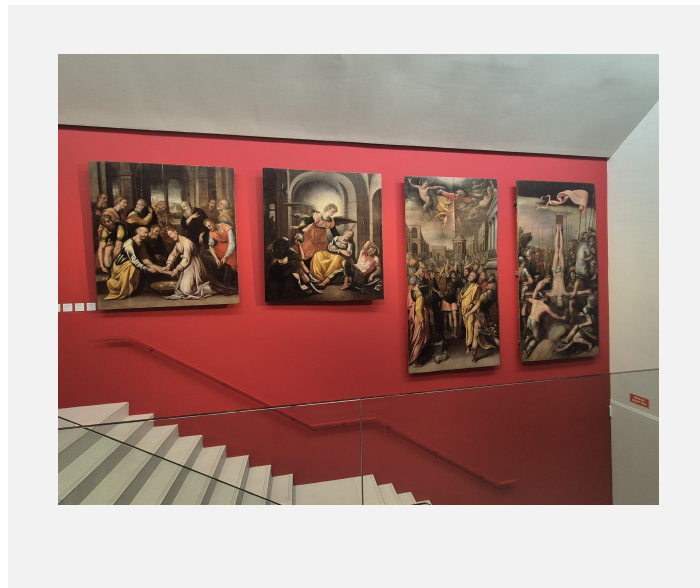
El nou recorregut expositiu mostra quins aspectes, episodis o àmbits (econòmics, socials, culturals, polítics i artístics) han estat clau al llarg de l'evolució de Reus entre els segles XVIII i XX. L'exposició té diversos nivells de lectura, tot i que es fonamenta en dos: un de primer, que podem anomenar diacrònic, que dona una visió general i cronològica de l'evolució de la ciutat en aquest període; i un segon nivell, que anomenarem sincrònic, on s'aprofundeix en els aspectes i episodis clau de la singularització de la ciutat i amb els quals ha anat construint el seu caràcter.

L'espai on s'ha intervingut, a més de la recepció i el vestíbul, comprèn cinc sales a la planta baixa i dues més a la primera planta. A aquestes darreres sales s'hi ha sumat l'escala d'accés com a espai expositiu. El vestíbul dona accés a la sala número 2, que du el títol “La capital del sud”. Aquesta sala està dedicada a la història de Reus i se centra en un recorregut pels segles XVIII, XIX i el primer terç del segle XX a través dels seus fets polítics, econòmics i socials per comprendre el Reus del passat i el del present. A l'entorn d'aquesta sala central pivoten tres sales més, que han condicionat, per diversos motius, el recorregut i la distribució del relat.

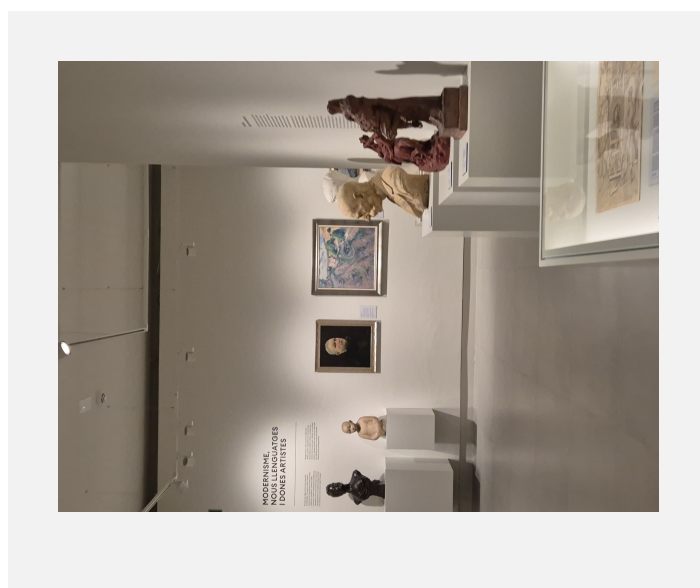
Des del vestíbul també es pot accedir a la sala de la “Festa i celebració”. El ric patrimoni festiu que conserva el museu obligava a mantenir-lo exposat. La festa és —i ha estat al llarg del temps— molt més que una simple celebració; ha estat l'expressió més viva d'una comunitat i la reafirmació del poder i el paper que ocupa cadascun dels seus individus: des de l'autoritat política fins a la religiosa, passant pels gremis i les confraries com a forma d'organització social, especialment fins a la caiguda de l'Antic Règim. Amb l'estudi de la festa ens acostem a l'organització social i laboral de la societat preindustrial.

Traspassada la sala central, arribem a la sala dels “Retaules”. Aquest és un espai més reflexiu, on s’ha reduït de manera important i conscient el volum d’informació que rep el visitant, i en el qual s’han recreat dos retaules. El primer, el “Retaule del sagrat”, està construït a partir de fragments d’antics retaules del segle XVIII destruïts o desmuntats en els períodes més convulsos de la nostra història recent. Amb ell ens volem acostar a un temps en què la religió marcava el ritme de la vida; l’espai, el temps i fins i tot l’art giraven entorn del culte. Aquelles obres, fetes per artistes destacats, parlaven de devoció, però també de prestigi i de poder.

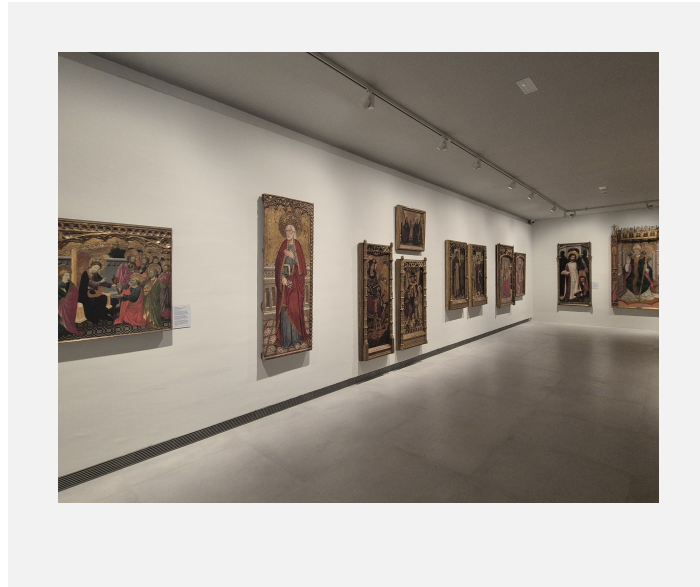
En contraposició, a manera de mirall, s’ha construït un altre retaule amb eines del camp que havien utilitzat els nostres pagesos. El “Retaule del camp” posa la mirada en la terra i en qui la treballa; parla de la feina feta amb les mans i de l’esforç d’un gremi que va fer créixer Reus i va transformar la comarca.

La sala dels “Retaules”, doncs, és un espai de reflexió que ahora exerceix de distribuïdor cap a dues sales més: “Camp i ciutat” i “Geni i creació”. La primera ens parla de la relació simbiòtica entre Reus i el Camp de Tarragona, i ho fa a partir de la fantàstica col·lecció de premses d’oli i de vi del museu, amb la gran premsa de biga com a absoluta protagonista del muntatge. Es tracta d’un homenatge a les mans destres i als esforços dels qui han treballat i treballen la terra. La segona mostra que, com a conseqüència directa de la bonança de Reus als segles XVIII, XIX i XX, la ciutat —on durant el segle XIX circulaven idees estètiques lligades a la modernitat— va ser bressol d’artistes de reconegut prestigi. Antoni Gaudí, Roseta Mauri o Marià Fortuny són només alguns noms d’una extensa llista de reusencs i reusenques que van excel·lir en la literatura, la pintura, la dansa, el teatre o l’escultura, entre d’altres.

Des de la mateixa sala dels “Retaules” s’accedeix a la primera planta, en la qual trobem les dues darreres sales on hi

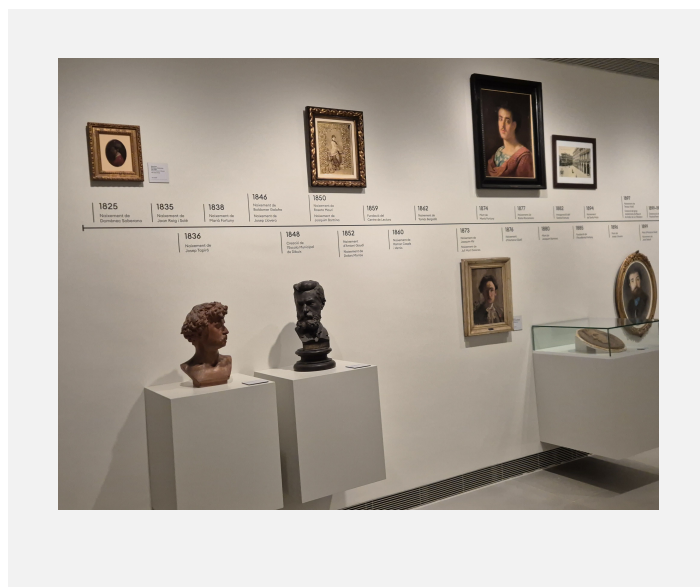
ha exposat el fons d'art antic. El relat d'ambdues es cohesiona a partir de l'explicació de com es crea la col·lecció del museu. D'una banda, a "Patrimoni en perill", se situen les obres que s'incorporen a l'equipament gràcies a la tasca de protecció que la institució va realitzar durant els primers mesos de la Guerra Civil. De l'altra, a "Salvaguarda i col·leccionisme", es destaca el paper que juguen els col·leccionistes que aporten un patrimoni que estava en mans privades i que acaben cedint a una institució pública. En aquest darrer cas, cal remarcar la deixa per part d'Antoni Pedrol Rius de la seva col·lecció de trenta taules gòtiques; un gest amb què va voler retornar a la seva ciutat allò que ell mateix havia pogut preservar, com a mostra de gratitud i com a compromís profund amb la memòria i la cultura de Reus.

4. La museografia

En l'àmbit més estricte de la museografia, el disseny ha volgut donar protagonisme a la mateixa col·lecció del museu, tenint en compte la seva riquesa en tots els eixos temàtics: la història, l'etnografia i l'art. Calia que els objectes en fossin els veritables protagonistes i que el relat llisqués entre ells. En total, hi ha exposades prop de cinc-cents peces que permeten explicar més de dos-cents anys d'història de Reus i del seu rerepaís.

En conjunt, es tracta de cinc exposicions que es cohesionen amb un fil conductor, però que, alhora, funcionen de manera independent i es poden veure separatament sense que això afecti la seva comprensió per part del visitant.

El disseny del mobiliari expositiu i els diversos elements que se'n deriven s'han concebut per tal que siguin versàtils

i fàcilment adaptables a cada sala d'exposicions. El mobiliari té la voluntat de ser minimalista i essencial, de manera que el seu formalisme no interfereixi en els diferents discursos que es puguin donar a les sales, alhora que el protagonisme visual el tenen els objectes i les obres exposades. També s'ha tingut en compte la neteja, el pas d'instal·lacions i el fet que sigui practicable per tal de permetre la restauració d'objectes, la seva conservació o, fins i tot, la seva substitució. Al mateix temps, s'ha vetllat perquè els revestiments compleixin les mesures de conservació preventiva.

La il·luminació, seguint fidelment els paràmetres de conservació preventiva en museus, s'organitza en tres nivells completament diferents. En el sòcol de vitrines, peanyes i bancs s'instal·len tires de tecnologia LED que tenen un objectiu purament decoratiu, ja que únicament subratllen el mobiliari museogràfic mitjançant una llum indirecta que es projecta cap al terra. Pel que fa a la il·luminació interior general de les vitrines, es col·loca una tira de LED equipada amb el seu propi suport independent. L'interior d'aquests mateixos elements disposa, a més a més, de focus puntuals amb la finalitat de realçar determinats objectes de la col·lecció. Finalment, la il·luminació general de la sala i de les peces exposades a la paret es resol formalment a través de carrils electrificats d'alta versatilitat.

Un altre dels aspectes més importants de la proposta ha estat l'ús planificat dels recursos audiovisuals i digitals. S'han tingut en compte dos criteris conceptuals molt bàsics: d'una banda, que el dispositiu utilitzat serveixi realment per millorar i facilitar la comprensió del relat expositiu per part del visitant i, de l'altra, la sostenibilitat, entenent-la com la durabilitat física del recurs i la facilitat del seu manteniment tècnic. S'entén que la incorporació de recursos digitals i audiovisuals en el projecte museogràfic mai ha d'implacar una càrrega feixuga afegida en la gestió operativa a curt i a mitjà termini.

L'exposició, doncs, incorpora elements tecnològics complexos, com ara projeccions d'alta definició, taules interactives, audiovisuals de personatges i configuracions de *videowalls* que ajuden a complementar eficaçment el contingut narratiu que es desplega mitjançant la gràfica. Aquests recursos es distribueixen de forma plenament equitativa i proporcionada al llarg de tota la mostra. Així doncs, durant el recorregut pel museu, el visitant disposarà de dispositius digitals que permeten aprofundir en els continguts, dinamitzar l'experiència global i, pel que fa als formats interactius, conviden directament a la participació activa del públic, especialment dels sectors més joves.

D'altra banda, el grafisme de la mostra pretén ser clar i entenedor, per tal d'identificar correctament els diferents àmbits i contrastar de forma subtil amb l'entorn. Els colors evocuen uns tons que de forma majoritària segueixen l'estètica de la sala actual, amb elements puntuals que destaquen cromàticament, però amb preeminència del blanc i el negre. Només s'ha optat per un color trencador com el bordeus (o *roig de Borgonya*), amb què s'ha pintat l'espai de l'escala per tal que destaquin les taules del retaule major de Sant Pere que hi ha exposades. La idea és que la gràfica s'instal·li directament sobre els panells mitjançant vinil de tall o bé mitjançant vinil imprès.

La gràfica de les cartel·les també es muntarà sobre PVC blanc o negre (segons la necessitat) per alleugerir-les i poder anar enganxades directament sobre la paret. Les gràfiques i les cartel·les es presenten netes, amb un fons llis on destaquen plenament el text i les imatges. La tipografia escollida és còmoda, elegant i clara per llegir correctament tant els títols com els subtítols. Aquesta tipografia traspuja una atmosfera atemporal que reforça la idea de neutralitat del muntatge.

En resum, la reforma feta a l'espai de la Llibertat del Museu de Reus ha permès, en primer lloc, resoldre la degradació que patia l'equipament i que posava en risc la seva capacitat de respondre a les obligacions de conservació i difusió de les seves col·leccions. D'altra banda, ha esdevingut una oportunitat idònia per poder afrontar en profunditat el relat de la història de la ciutat, el qual ja es va definir prèviament en el pla museològic de la institució. Al mateix temps, s'ha posat sota el focus la rellevància de la col·lecció d'art, que posseeix una personalitat pròpia molt definida. Finalment, cal destacar que amb aquesta remodelació s'ha recuperat un equipament patrimonial de primer ordre per a la ciutat; una fita altament reclamada per la ciutadania, tal com s'ha demostrat clarament amb l'excel·lent rebuda que ha tingut el museu a partir de la seva reobertura el 30 de gener del 2026.

